

Національний технічний університет України
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
імені ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»

Кафедра
соціології

Соціальна справедливість та проблема ресурсної нерівності

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	<i>Перший (бакалаврський)</i>
Галузь знань	<i>C - соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини</i>
Спеціальність	<i>C5 Соціологія</i>
Освітня програма	<i>Врегулювання конфліктів і медіація</i>
Статус дисципліни	<i>Вибіркова</i>
Форма навчання	<i>очна(денна)</i>
Рік підготовки, семестр	<i>3(6 семестр)</i>
Обсяг дисципліни	<i>4 ЄКТС/ 120 годин: лекції 12 год., практичні 36 год., самостійна робота 72 год.</i>
Семестровий контроль/ контрольні заходи	<i>Залік, МКР</i>
Розклад занять	<i>https://schedule.kpi.ua/</i>
Мова викладання	<i>Українська</i>
Інформація про керівника курсу / викладачів	<i>Лектор: викладач, Василець Ольга Іванівна, +38063 872261938, +38 098 42 946 73 ovasylec@gmail.com, vasylets.olha@iit.kpi.ua практичні заняття викладач, Василець Ольга Іванівна,</i>
Розміщення курсу	<i>https://classroom.google.com/u/0/c/Mjg1MDE5MDA0MDIz</i>

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет та результати навчання

Проблема справедливості є питанням і нашої вмотивованості на якісну працю, і налаштованість на законслухняну поведінку. Вона визначає можливості стабільного розвитку і особистості, і спільноти, і суспільств – аж до сфери конструктивних міжнародних взаємодій. Ця проблема загострюється в умовах дефіциту ресурсів, що має тенденцію до підсилення. За яких умов людина, як головний ресурс історичного розвитку, зможе конвертувати свої можливості в здатність розв'язати проблему цього дефіциту у гуманістично виправданий спосіб? Зберігаючи свободи, визнаючи обмеження, інтегруючи ноосферну відповідальність за дії як імператив сучасного існування і можливості майбутнього.

В фокусі вивчення буде знаходитися можливість практичного втілення етики загальнолюдських цінностей в умовах розколотості людства через нерівномірний поділ різних природних ресурсів. Геополітичні конфлікти розгортаються і підсилюються конфліктами економічними, соціальними. Без налагодження перемовин щодо компромісного використання справедливості як соціального конструкту, перегляду ресурсів та ставлення до них з точки зору

сучасних технологій – системна криза сучасних суспільств буде поглиблюватися, а шанси на доброякісне життя і окремих країн, і громадян, і усього глобалізованого світу – невпинно зменшуватися.

Набуті знання та уміння студенти зможуть використовувати як для свідомого використання власного особистісного ресурсу, підвищуючи свою фахову кваліфікованість, так і збагачуючи спроможність формувати і формулювати програми розвитку осередків своєї робочої активності у глобальному конкурентному світі. Ресурсна парадигма є універсальною, як і цінність справедливості. Розвивати навички плідно працювати із ними – цей шанс студенти отримують під час вивчення даного курсу. Ці компетентності будуть корисними в дослідницьких, маркетингових компаніях, в державному секторі, сфері громадських і міжнародних організацій, політичних та медійних проектах, тощо.

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Знання з загальної соціології та історії соціології, соціології інновацій та конфлікту, соціології цінностей, соціології модерну та модернізації, соціології безпеки та розвитку особистості стануть в нагоді при вивченні даного курсу. У свою чергу, набуті компетенції формують позитивну синергію при засвоєнні інформації з інших дисциплін освітньої програми майбутніх соціологів – фахівців з конфліктології та медіації. Дисципліна перебуває у певному зв'язку з такими дисциплінами, як філософія, основи менеджменту, психологія, що створюють загальну світоглядну і методологічну основу для сприйняття студентами змісту пропонованої дисципліни.

3. Зміст навчальної дисципліни

Розділ 1. Ресурсна проблема як конфліктне оновлення управлінських практик. Питання соціального аудиту і комплексної діагностики.

Тема 1.1. Виробнича ефективність і соціальна справедливість – конструктивний потенціал конфліктного простору.

Тема 1.2 Нова нерівність у соціальній сфері як чинник перетворень у інших суспільних дискурсах та практиках.

Тема 1.3. Особливий ресурс медіапростору. Між інформацією та пропагандою.

Розділ 2. Конфліктність теоретичної експлікації проблеми соціальної справедливості в контексті дослідження сучасного суспільного розвитку

Тема 2.1. Програми по освоєнню об'єктивних чинників ресурсної нерівності: конструктивні та руйнівні аспекти.

Тема 2.2. Динаміка соціальних змін – ресурсні та економічні детермінанти. Бідність та розшарування – проблема можливостей у капіталізації ресурсів.

Тема 2.3 Ліберальні підходи до розв'язання проблеми соціальної справедливості.(Дж. Ролз, Б. Аккерман, Б. Беррі, Д. Міллер). Проблема соціальної справедливості в лібертаріанській теорії Р. Нозіка.

Тема 2.4. Комунітаристські концепції соціальної справедливості (М. Сендел, М. Уолзер, А. Макінтайр, Ч. Тейлор) «Природні» держави і системи відкритого доступу (Д.Норт) – різна логіка освоєння ресурсного різноманіття.

Навчальні матеріали та ресурси

Для успішного вивчення дисципліни достатньо опрацювати навчальний матеріал, який викладається на лекціях, а також ознайомитись з:

Рекомендована література

4.1. Базова

1. Гайдай Т.В. (2016) Інституційна дефектність квазіринкового середовища як бар'єр для інноваційного підприємництва. Підприємництво як рушійна сила суспільного прогресу : матеріали круглого столу (Київ, 1 грудня 2016 р.) / НАН України, ДУ "Ін-т екон. та прогно-зув. НАН України". Київ. URL : <http://ief.org.ua/docs/scc/1.pdf>. С. 36–37.
2. Геєць В.М. (2016) Суспільний капітал – 25: одержавленість чи державотворчість? Економіка України. №8 (649). С. 3–6.
3. Гордіца К.А. (2016) Трансформація власності в Україні: підсумки інституційних змін. Економіка і прогнозування. Київ. № 2. С. 21–36.
4. Гриценко А.А. (2016) Економіка України на шляху до інклюзивного розвитку. Економіка і прогнозування. Київ. № 2. С. 7–20.
5. Гранновтер М. Экономическое действие и социальная структура: проблема укорененности, пер. с англ. М.С. Добряковой, научное редактирование – В.В. Радаев, 2016
6. Данилишин Б.М. (2016) Тактика еволюціонізму в сучасному економічному розвитку світу (в аспекті Третьої та Четвертої промислових революцій). Економіка України. №8 (649). С. 44–61.
7. Diamond, L. Thinking About Hybrid Regimes // Journal of Democracy, 2002, Vol. 13, No. 2.
8. Зверяков М.І. (2016) Уроки ринкової трансформації в Україні. Економіка України. №8 (649). С. 7–25.
10. Небрат В.В. (ред.) та ін. (2012) Еволюція ринкових інститутів в Україні : монографія : у 2 ч.; за ред.; НАН України ; Ін-т екон. та прогнозув. Київ. Ч. 1. 332 с.
11. Нісбет Р. (2008) Догми консерватизму. Консерватизм : антологія. 2-е вид. / упоряд. О. Гриценко, В. Лісовий. Київ : ВД "Простір", "Смолоסקип". С. 142–177.
13. Норт Д. (2000) Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки ; пер. з англ. І. Дзюби. Київ : Основи. 200 с.

4.2. Допоміжна

1. Аджемоглу Д., Робінсон Дж. (2016) Чому нації занепадають. Походження влади, багатства та бідності ; пер. з англ. О. Дем'янчука. Київ: Наш формат, 440 с.
2. Беккер Гэри С. (2003) Экономический подход к человеческому поведению. Избранные труды . Пер.с англ. М., ГУ ВШЭ
3. Blau P. (1986) Exchange and Power in Social Life. N.Y.
4. Бергер П. Л. Капіталістична революція: п'ятдесят пропозицій щодо процвітання, рівності і свободи: Монографія / П. Л. Бергер; Пер.з англ. С. О. Макеев, І. П. Дзюб, І. О. Кресіна; Передм. В. К. Черняка. — Київ: Вища школа, 1995.
5. Лібанова Е. М. Ринок праці. Київ: Центр навчальної літератури, 2003. 224 с.
6. Пирожков С.І., Хамітов Н.В. (2016) Цивілізаційний проект України: від амбіцій до реальних можливостей. Вісник НАН України. № 6. С. 45–51. doi: <a href="https://doi.org/10.15407/visn2016.06.045">https://doi.org/10.15407/visn2016.06.045
7. Пікетті Т. (2016) Капітал у XXI столітті; пер. з англ. Н. Палій. Київ: Наш формат. 696 с.
8. Поппер К. (1992) Открытое общество и его враги. – Т. 2: Время лжепроповедов: Гегель, Маркс и другие оракулы; [пер. с англ.; под ред. В.Н. Саудовского]. Москва: Феникс, Междунар. фонд "Культурная инициатива". 528 с.
9. Шумпетер Й. Глава 5. // Десять великих економістів від Маркса до Кейнса = Ten Great Economists: From Marx to Keynes. — М.: Інститут Гайдара, 2011. — С. 162—205. — 400 с.
10. Williamson, Oliver and William Ouchi. Markets and Hierarchies and Visible Hand Perspectives, in: Van de Ven, Andrew and William Joyce (eds.) *Perspectives on Organizational Design and Behavior*. N.Y.: Wiley, 1981. P. 347-70.

Інформаційні ресурси

Навчальний контент

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Лекційні заняття

№ з/п	Назва теми лекції та перелік основних питань (завдання на СРС)
Розділ 1.	Ресурсна проблема як конфліктне оновлення управлінських практик. Питання соціального аудиту і комплексної діагностики.
1	Тема 1.1. Виробнича ефективність і соціальна справедливість – конструктивний потенціал конфліктного простору. Основні питання: - Четверта промислова революція і шостий технологічний уклад – місце і роль людського капіталу. Верховенство права як необхідна умова для інновацій та інвестицій – спільного чинника стабільного розвитку соціуму як системи. Стратегія та страгатеми. Капіталізація особистісних ресурсів як проблема соціальної інклюзії. Економічне підґрунтя та культурна співвимірність. СРС. Необхідність і неминучість формування ринкової інфраструктури, як нової системи структурно-функціональних утворень - інститутів ринку у взаємодії із індикативним плануванням. Кредитна стимуляція попиту як проблема розвитку людського капіталу, а також – поглиблення соціальної та економічної нерівностей. Яким чином структура кредиту може бути визначена як простір формування компетенцій.
2	Тема 1.2 Нова нерівність у соціальній сфері як чинник перетворень у інших суспільних дискурсах та практиках. Основні питання: Яким чином можна досягти справедливості як рівноваги у великомасштабних та глибинних перетвореннях, що потребують певного соціально-організаційного забезпечення. Нові соціальні нерівності зумовлюють нові процеси в ідеологічній сфері, у політичних дискурсах, змінюють фундаментальні культурні орієнтації, посилюють цивілізаційні конфлікти. Не тільки економічні, але й багато інших соціальних інститутів починають зазнавати впливу цих процесів. СРС. Протокол, обладнання, стабільність – інституційне забезпечення ефективності капіталізації ресурсів. Геніальні особистості, опозиція уявно незалежних академічних шкіл; приписи, окомилування, безграмотність на різних рівнях та у різних форматах – проблема потрактування ресурсів як багатства. Підприємництво проти феодального культурного коду.
3	Тема 1.3. Особливий ресурс медіапростору. Між інформацією та пропагандою. Основні питання: Місце, роль та значення окремих підструктур соціального цілого у розподілі та перерозподілі суспільних ресурсів та можливостях щодо їх капіталізації. Організаційно-управлінська структура, соціально-галузева, соціально-територіальна, етнорасова, тощо. Головні тенденції взаємодії в умовах сучасних глобальних контактів та взаємозв'язків. Мережеве суспільство, потенціал віртуального, ресурси груп та особистостей. Політика і ботоферми. Суверенність держави й позиції сучасних олігополій – ТНК. СРС. Сприйняття нормальності як узгодженості та субкультурної конвенційності. Зовнішній та внутрішній локус-контроль – засадничий чинник у здатності особи (групи) до освоєння та капіталізації ресурсів. Культурна атрибутивність поведінкових опцій, конструктивізм та есенціалізм як світоглядні принципи у сприйнятті й потрактуванні питань справедливості-несправедливості.

Розділ 2.	Конфліктність теоретичної експлікації проблеми соціальної справедливості в контексті дослідження сучасного суспільного розвитку
4	<p>Тема 2.1. Програми по освоєнню об'єктивних чинників ресурсної нерівності: конструктивні та руйнівні аспекти.</p> <p>Основні питання: Нерівність у доступі до природних ресурсів у конструктивному вимірі – торує шляхи для співпраці. У деструктивному – породжує та актуалізує різні види нерівності: символічна нерівність, нерівність культурна, нерівність екологічна, нерівність поколінь, нерівність безпеки, нерівність стабільності та ін. Співпраця з МВФ – питання термінів та перешкода для інвестицій. Фінансові спекуляції – чинник, підґрунтя та результат несправедливості у розпорядженні ресурсами та доступі до них. Проблема ресурсної нерівності як складне, багатовимірне поле різних життєвих шансів, різних можливостей, які поляризують долі груп та індивідів, протиставляють їх один одному, зіштовхують у реальних і потенційних конфліктах.</p> <p>СРС. Доцільність балансу рестрикційної та експансіоністської політики з боку державних інституцій – шлях до впровадження принципів справедливості на внутрішньому ринку країни.</p> <p>Тема 2.2. Динаміка соціальних змін – ресурсні та економічні детермінанти. Бідність та розшарування – проблема можливостей у капіталізації ресурсів.</p> <p>Основні питання: Консервативна системність у розпорядженні ресурсами – запорука наступності у змінах – збереження тенденції нерівномірності доступу. Перемовини як тиск з боку більш сильного – командних гравців об'єднаних ідеологією практичного інтересу. Вміння притримуватися дистанції між риторикою та практичними діями не потрапляючи до пастки десуб'єктивізації – політика, ідеологія та утопічність соціально-економічних і культурних акторів країн Центру.</p> <p>СРС. Характер взаємообумовленості зв'язку сакрального та профанного як ресурс для розбудови держави та її стабільного розвитку. «Неокони» та «імперції» – практичний сенс та ідеографія понять. Проблема використання не за покликанням певних явищ (процесів) втрата ними своєї сили (історичної суб'єктності), адже разом із втратою місії втрачається здатність слугувати меті, якщо вона не суголосна цій місії (ОВ) Real dream should not be came to reality</p>
5	<p>Тема 2.3 Ліберальні підходи до розв'язання проблеми соціальної справедливості (Дж. Ролз, Б. Аккерман, Б. Беррі, Д. Міллер). Проблема соціальної справедливості в лібертаріанській теорії Р. Нозіка.</p> <p>Основні питання: Ідея суспільного договору в сучасних умовах наростання дефіциту природних ресурсів. Необхідність компенсаторного використання ресурсів соціального і культурного капіталу. Ролз порушує питання про створення такої теорії справедливості, яка подолає недоліки утилітаризму. Реалізація поставленої мети можлива за умови встановлення таких принципів справедливості, які будуть поділяти члени певної соціально-політичної спільноти і на основі яких буде функціонувати суспільство. Конструкт «вихідної позиції» (original position) як такої ситуації, в межах якої здійснюється індивідуальний вибір принципів справедливості на засадах інтуїції та раціоналізму шляхом обговорення та визначення найбільш оптимального варіанту. Дана конструкція забезпечує кожного індивіда правом брати участь у виборі тих принципів справедливості, згідно яких буде функціонувати ліберальне суспільство</p> <p>СРС. «Завіса незнання» як спосіб абстрагування індивідів від будь-якої інформації про власний соціальний статус, сімейний стан, економічний добробут та будь-яких інших даних, які можуть порушити принципи чесності та неупередженості. Генетична теорія справедливості та «контрактне» рабство. Ресурси особистості та можливість їх справедливого використання. Підстави розмислів лібертаріанців: заперечення нормативних висновків Дж.Ролза, абстрактність підходу до окреслення прав людини на свободу та рівність.</p>

6	<p>Тема 2.4. Комунітаристські концепції соціальної справедливості (М. Сендел, М. Уолзер, А. Макінтайр, Ч. Тейлор) «Природні» держави і системи відкритого доступу (Д.Норт) – різна логіка освоєння ресурсного різноманіття.</p> <p>Основні питання: Криптокуркуль та проблема редукції середнього класу: національний та глобальні виміри. Раціональні характеристики та якісна підваженість соціальної поведінки ірраціональної людини. Д.Канеман про економіку як науку про прийняття рішень. Освітнянські інституції як простір формування конфліктних ціннісних настанов – настанови й пресупозиції дорослих соціальних акторів щодо питань справедливості, рівності та свободи, у використанні ресурсів, зокрема.</p> <p>СРС. Онтологічне коло бідності та пастка зубожіння. Утруднений доступ до кредитування та несправедливий щодо можливостей індивідуальних інвестицій у розвиток власного культурного, людського капіталів, кредитний процент; низький рівень освіти та медицини, слабкий розвиток інфраструктури, корупція, військові дії, тощо. Трансформація можлива лише за рахунок якісного стрибка, політичної волі як імпульсу для розвитку усіх суспільних підсистем.</p>
---	---

Семінарські (практичні) заняття

Рекомендована тематика практичних (семінарських) занять.

Метою семінарських занять є формування умінь самостійно опрацювати різноманітні джерела інформації, фахової, перш за все; інформацію з Мережі, критично осмислюючи та продуктивно обговорюючи її. Студенти повинні закріпити на семінарах знання матеріалів з лекцій; формувати власний досвід роботи з документами, посібниками та матеріалами, оволодівати прийомами аналізу даних з різних джерел: від клієнтських повідомлень, запитів замовника до об'єктивних свідчень статистичних матеріалів та даних соціологічних досліджень.

Основні завдання циклу семінарських занять:

- закріпити отримані під час опрацювання теоретичного матеріалу передбачені кредитним модулем положення щодо сутності понять безпеки і розвитку особистості;
- навчити студентів аналізувати сучасні тенденції щодо соціалізації особи у світі цифрових технологій, питань її інформаційної, культурної, психологічної, економічної безпеки;
- активізувати навчальний процес через колективне обговорення найбільш цікавих і дискусійних питань прочитаних першоджерел за темами, означеними програмою;
- заохотити до інтерактивного спілкування, формуючи вміння аргументовано й оперативно висловлювати власну точку зору з її обов'язковою концептуалізацією та посиланням на авторитетні джерела.

Розділ 1. Ресурсна проблема як конфліктне оновлення управлінських практик. Питання соціального аудиту і комплексної діагностики.

Семінарське заняття 1-2

Тема 1.1. Виробнича ефективність і соціальна справедливість – конструктивний потенціал конфліктного простору.

Мета: з'ясувати можливості соціально-демографічної статистики разом із індексом розвитку людського потенціалу і ВВП за ППС у сучасному визначенні людського капіталу та потрактуванні його у якості капіталу символічного. Без яких даних формування бюджету країни та регіонів (поточних та довгострокових) буде не релевантним?

Результат: навчитися проводити історичну компаративістику спроможності державних та позадержавних інституцій щодо вирішення проблем ресурсної нерівності із зазначенням різного характеру самих джерел, що розглядаються як ресурсні.

Семінарське заняття 3-4

Тема 1.2 Нова нерівність у соціальній сфері як чинник перетворень у інших суспільних дискурсах та практиках.

Мета: розкрити взаємозв'язок між структурними змінами у економічній сфері і проблемою нового виміру експлуатації – безробіттям та прекарними формами зайнятості. Як сучасна геополітика перетворює торгові війни на головний чинник війн гібридних, де створюються й руйнуються ресурси, економічні, фінансові, культурні капітали.

Результат: набути навичок до вирізнявання сучасних та класичних міфологем щодо справедливості як особливого ціннісного феномену, соціетального явища, тощо. Показати соціальну небезпеку міфології технопарків, розподілу та перерозподілу символічних капіталів у форматі політичних конфліктів та фінансову боротьбу за кваліфікованих спеціалістів.

Семінарське заняття 5-6

Тема 1.3. Особливий ресурс медіапростору. Між інформацією та пропагандою.

Мета: розглянути процеси деприватизації як знецінення і публічного, і особистісного просторів. Архаїка як підґрунтя для ворожнечі. Правда як *Lex*, *not only Verite* Загрози у представленні індивідуальних (особистісного феномену і ресурсу) даних, для фіскальних (у широкому розумінні терміну) практик-, у той час, коли сама людина де індивідуалізується.

Результат: уміння критично аналізувати процеси спрощення, мінімальну палітру ресурсів країни як бажане, ситуативне полегшення для управлінських практик. Редукція компетентностей і відсутність страгем – прогашна стратегія. Необхідність цифрової співпраці

Розділ 2. Конфліктність теоретичної експлікації проблеми соціальної справедливості в контексті дослідження сучасного суспільного розвитку

Семінарське заняття 7-8

Тема 2.1. Програми по освоєнню об'єктивних чинників ресурсної нерівності: конструктивні та руйнівні аспекти.

Мета: дослідити конфліктний простір ресурсної нерівності. Кредитно-корупційна форма впливу («підтримки», «співпраці» між державами). Універсалізм як спосіб дискурсу, привласнений постмодерном. Чиї інтереси захищає особа при відсутності здатності до самокритичності, рефлексії і несприйнятті дискутабельності й конфліктності соціального простору.

Результат: здатність аналізувати архаїчні практики в сучасних умовах як управлінський конструкт естетично залучених та етично безвідповідальних представників розумової праці. Інтелігенти проти інтелектуалів.

Семінарське заняття 9-11

Тема 2.2. Динаміка соціальних змін – ресурсні та економічні детермінанти. Бідність та розшарування – проблема можливостей у капіталізації ресурсів.

Мета: вивчити методологічний потенціал принципів справедливості та диференціації. Чому для розвитку демократії є важливим, щоб усі основні блага (багатство, влада, прибутки та інші) розподілялися згідно певних дистрибутивних механізмів на користь найменш привілейованих.

Результат: набуття компетенцій щодо відокремлення процедурної справедливості від екзистенціальної, бачення суб'єктивних та об'єктивних чинників у розгортанні справедливості як практичного феномену повсякденних взаємодій

Семінарське заняття 12-14

Тема 2.3 Ліберальні підходи до розв'язання проблеми соціальної справедливості (Дж. Ролз, Б. Аккерман, Б. Беррі, Д. Міллер). Проблема соціальної справедливості в лібертаріанській теорії Р. Нозіка

Мета: спираючись на теоретичні положення з праць вищезначених авторів реалізувати дослідницький потенціал ресурсного підходу: від досвіду тисячоліть до сучасних інтерпретацій; проаналізувати явища капіталізації та відчуження як сутнісної особливості соціального буття людських якостей (капіталу); взаємини країн, держав, спільнот і корпорацій – конкуренція за ресурси і обмін ними.

Результат: Уміння моделювати реструктуризацію фінансових підвалин господарського механізму на користь власної країни – риса держави, що сприяє розвитку, на відміну від сильної (у сенсі заборон) держави. Реструктуризація, яку здійснює інвестиційний банкір – завжди в інтересах його власного керівництва.

Семінарське заняття 15-17

Тема 2.4. Комунітаристські концепції соціальної справедливості (М. Сендел, М. Уолзер, А. Макінтайр, Ч. Тейлор) «Природні» держави і системи відкритого доступу (Д.Норт) – різна логіка освоєння ресурсного різноманіття.

Мета: розкрити методологію окреслення бідних та багатих у внутрішньодержавному вимірі – як підстава для світових кредиторів для визначення багатства чи бідності країни заємодавця. Політичні союзи економічних конкурентів – загроза для раціонального використання ресурсних можливостей. Екологічна співпраця -особливості бенефіціарів: історія та сучасність. Аналітика Бостон Консалт Груп, 2020.

Результат: уміння моделювати процеси управління реструктуризацією ресурсів та боргів країн периферії у форматі управлінської регуляції – шлях до соціальної справедливості (Д.Стігліц) Приватизація прибутку та націоналізація видатків – політика поглиблення соціального розшарування й зростання бідності.

Семінарське заняття 18

Модульна контрольна робота

6. Самостійна робота студента

З метою поглиблення знань студентів з дисципліни, отримання досвіду самостійної роботи з науковою літературою пропонується самостійне опрацювання наукової літератури з проблемних питань політичної науки. Від студентів вимагається знання основних проблем та визначень семінарських тем, вільне володіння категоріальним апаратом із дисципліни.

Крім того студенти мають самостійно розглянути завдання призначені для самостійної роботи і на основі цієї інформації вільно відповідати на поставлені питання.

Самостійна робота здобувача включає:

підготовка до аудиторних занять – 62 год;

підготовка до модульної контрольної роботи – 4 год;

підготовка до заліку – 6 год.

Загалом – 72 год.

Політика та контроль

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Вивчення дисципліни проводиться згідно існуючої методики організації навчального процесу у вищих навчальних закладах, що передбачає питому вагу самостійної роботи студентів. Семінарські заняття поглиблюють теоретичні знання з відповідних тем навчальної дисципліни, закріплюють практичні навички дискусій, відстоювання своєї наукової позиції, роботи з

літературою, а також формують уміння оцінки, аналізу й управління електоральними процесами і конфліктами, що з ними пов'язані, за допомогою практичних завдань.

Відвідуваність і виконання завдань

Активна участь студента на практичних заняттях є обов'язковою і буде вимагатись. Рейтинг студента значною мірою формуватиметься за результатами його роботи на практичних (семінарських) заняттях.

Студенти, які пропустили практичні заняття, можуть не допустити зниження підсумкового рейтингу, своєчасно (протягом семестру) опрацювавши відповідні теми і виконавши завдання, передбачені для пропущених занять. Не треба чекати наближення заліково-екзаменаційної сесії для відповідного спілкування з викладачем. Варто це робити як тільки студент буде готовий продемонструвати свої знання і навички з пропущених тем занять.

Теми і завдання для практичних занять передбачені робочою програмою дисципліни, доступно з особистого кабінету студента в системі «Кампус» або на сайті кафедри соціології.

На лекціях та практичних заняттях допускається використання ноутбуків, смартфонів, але лише для цілей, зумовлених темою заняття і відповідним тематичним завданням. Використовувати зазначені (та інші подібні) засоби для розваги чи спілкування під час заняття не варто. На лекціях та практичних заняттях допускається використання ноутбуків, смартфонів, але лише для цілей, зумовлених темою заняття і відповідним тематичним завданням.

Студент на практичному занятті може використовувати підготовлені ним письмові нотатки з питань теми заняття (або передбачених завданням). Цінними є представлені посилання на англійські наукові та публіцистичні та вітчизняні джерела інформації

Форми роботи

Тематика лекцій висвітлена у робочій програмі дисципліни. Вітаються питання від студентів до викладача під час лекції. Викладач може ставити питання окремим студентам або загалом аудиторії. Допускається і вітається діалог між студентами і викладачем на лекції.

Семінарські заняття мають на меті розвиток у студентів вміння працювати з науковою літературою, готувати виступи на базі попередньої аналітичної роботи, формулювати та відстоювати свою позицію, брати активну участь у дискусії.

До запланованих видів навчальних занять відносяться лекції, семінарські заняття, а також планується проведення модульної контрольної роботи і експрес – контрольних. Щодо методів, які використовуються під час вивчення матеріалу дисципліни, то варто відмітити, що :

Застосовуються стратегії активного і колективного навчання, які визначаються наступними методами і технологіями:

1) методи проблемного навчання (проблемний виклад, частково-постановчий , дискусія, імітаційні вправи), тощо;

2) особистісно-орієнтовані (розвиваючі) технології, засновані на активних формах і методах навчання («мозковий штурм», «аналіз ситуацій» ділові, рольові та імітаційні ігри, дискусія, експрес-конференція, навчальні дебати, круглий стіл, кейс-технологія, проектна технологія і ін.);

3) інформаційно-комунікаційні технології, що забезпечують проблемно-дослідницький характер процесу навчання та активізацію самостійної роботи студентів (електронні презентації для лекційних занять, використання аудіо-, відео-підтримки навчальних занять, Розробка і застосування на основі комп'ютерних і мультимедійних засобів творчих завдань, доповнення традиційних навчальних занять засобами взаємодії на основі мережевих комунікаційних можливостей (інтернет-форум, інтернет-семінар і ін.).

Опанування дистанційних курсів.

За бажанням здобувача в умовах, що не сприяють регулярному відвідуванню занять, допускається вивчення окремих змістовних частин освітнього компонента в асинхронному режимі, зокрема, через опанування дистанційних курсів. Для врахування в системі оцінювання балів за опанування таких курсів, вони мають відповідати змістовно силабусу, бути узгоджені із викладачем, та на підтвердження проходження курсів студент має надати відповідний документ

із зазначенням назви та обсягу в годинах. Визнання результатів неформальної освіти відбувається у порядку, визначеному у відповідному Положенні КПІ ім. Ігоря Сікорського.

Процедура оскарження результатів контрольних заходів оцінювання

Студенти мають можливість підняти будь-яке питання, яке стосується процедури контрольних заходів та очікувати, що воно буде розглянуто згідно із наперед визначеними процедурами. Для оскарження контрольних заходів студент має подати заяву, у якій має бути вказана причина оскарження, наведені факти упередженості викладача. Викладач повинен обговорити дану заяву зі студентом особисто на консультації. В разі відсутності порозуміння щодо результату контрольного заходу, формується комісія з викладачів кафедри, яка оцінює процедуру проведення контрольного заходу та претензії студента. Комісія може вирішити провести контрольний захід повторно, або відхилити заяву. Рішення комісії є остаточним та оскарженню не підлягає. Положення про апеляцію

https://osvita.kpi.ua/sites/default/files/downloads/Pologennia_apeliiacii.pdf.

Політика університету

Академічна доброчесність

Політика та принципи академічної доброчесності визначені у розділі 3 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

(інша необхідна інформація стосовно академічної доброчесності)

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки студентів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

Політика використання штучного інтелекту

Політика використання штучного інтелекту та її принципи регламентуються наказом «Політика використання штучного інтелекту для академічної діяльності в КПІ ім. Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://osvita.kpi.ua/node/1225>.

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

Рейтинг студента з дисципліни складається з балів, що отримуються за:

- робота на семінарських заняттях;
- написання МКР.

1. Робота на семінарських заняттях оцінюється максимально в 4 бали.

Максимальна кількість балів на всіх практичних заняттях дорівнює $4 \text{ бали} * 17 = 68 \text{ балів}$.

Критерії оцінювання:

- «відмінно» – творчий підхід до розкриття проблеми, залучення різноманітної інформації та обґрунтування доцільності її використання – 3,5- 4 бали;
- «добре» – глибоке розкриття проблеми (на рівні «сутність»- «закономірність»), відображена власна позиція – 3 бали;
- «задовільно» – обґрунтоване розкриття проблеми з певними недоліками (брак посилань) – 2,5 бали;
- «незадовільно» – відсутня робота на семінарі, – 0 балів.

Викладач оцінює роботу студента на кожному практичному занятті, але конкретна підсумкова кількість балів за роботу на семінарських заняттях виставляється викладачем під час першого і другого етапу проміжної атестації.

2. Модульна контрольна робота

Ваговий бал – 32.

Відповіді оцінюються наступним чином:

«відмінно» – повна відповідь (не менше 90% потрібної інформації) – 29-32 бали;

«добре» – достатньо повна відповідь (не менше 75% потрібної інформації), або повна відповідь з незначними неточностями – 24-28 балів;

«задовільно» – неповна відповідь (не менше 60% потрібної інформації) та незначні помилки – 19-23 бали;

«незадовільно» – відповідь не відповідає вимогам на «задовільно» – 0 балів.

3. Заохочувальні бали

Всього не більше 10 балів за такі види робіт:

– за науково-дослідницьку діяльність (участь у конференціях, конкурсах студентських робіт, публікації);

– участь у факультетських олімпіадах з дисципліни та всеукраїнських олімпіадах.

Рейтингова оцінка з навчальної дисципліни доводиться до здобувачів на заліку під час заліково-екзаменаційної сесії.

Здобувачі, які мають рейтингову оцінку 60 і більше балів, отримують відповідну до набраного рейтингу оцінку без додаткових випробувань.

Зі здобувачами, які мають рейтингову оцінку менше 60 балів, а також з тими здобувачами, хто бажає підвищити свою рейтингову оцінку, викладач проводить семестровий контроль у вигляді залікової контрольної роботи(при цьому попередні бали скасовуються).

4. Залік.

Ваговий бал – 100.

Залік передбачає відповідь студента на два питання. Питання є різними за змістом, відповідають тематиці лекцій, семінарів, самостійної роботи, питань з самоконтролю. Кожне питання оцінюється в 50 балів.

Критерії оцінювання:

48-50 балів - студент демонструє глибоке знання змісту навчального матеріалу, здатність до системного й міждисциплінарного аналізу проблем курсу; вільно й коректно використовує наукові поняття та терміни, формулює логічні, аргументовані висновки, виявляє власну обґрунтовану позицію щодо дискусійних питань;

43-47 бали - студент демонструє дуже добрий рівень засвоєння навчального матеріалу, добре орієнтується в основних темах курсу, здатний до аналізу та узагальнення; можливі поодинокі неточності у формулюваннях або прикладах, які не впливають суттєво на загальний рівень відповіді;

38-42 бали - студент демонструє достатньо повне розуміння основних тем і питань курсу. Використовує базову наукову термінологію, однак аналіз є переважно описовим; висновки сформульовані, але не завжди достатньо аргументовані;

33-37 бали - студент демонструє загальне уявлення про навчальний матеріал, але відповіді містять помітні неточності у визначеннях, прикладах або логіці викладу; застосування наукової термінології є обмеженим, аналітична складова виражена слабо;

30-32 бали - студент демонструє фрагментарні знання окремих тем курсу, орієнтується лише в частині ключових понять; відповіді неповні, поверхові, висновки недостатньо обґрунтовані;

0-29 балів - студент не орієнтується у ключових поняттях і проблематиці курсу; відповіді нелогічні або відсутні.

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

Кількість балів	Оцінка
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

Можливі відмітки у відомості семестрового контролю:

Не допущено	Невиконання умов допуску до семестрового контролю
Усунено	Порушення принципів академічної доброчесності або морально-етичних норм поведінки
Не з'явився	Здобувач, був допущений, але не з'явився на залік

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Рекомендації студентам

Для того, щоб поглибити знання студентів з дисципліни, а також показати їх практичну значущість, усі форми академічної діяльності необхідно формувати як співпрацю, так, для отримання студентами релевантної та адекватної інформації впродовж досвіду самостійної роботи з науковою літературою, іншими джерелами інформації, пропонується обговорення вражень, концептуалізація висновків шляхом комунікації у месенджерах, групових чатах, електронному листуванні з викладачем. Варто також використовувати комунікативні можливості середовища G-Suite. Це стосується як безпосередньо матеріалів з проблем соціології особистості, так і питань філософсько-антропологічного, соціологічного, психолого-педагогічного, стибу, тощо. Від студентів вимагається знання основних проблем та визначень, творчий підхід до опрацювання семінарських тем, вільне володіння категоріальним апаратом із дисципліни. Крім того студенти мають розглянути завдання призначені для самостійної роботи і на основі цієї інформації аргументовано відповідати на поставлені питання, а також бути готовими до практичного застосування отриманих відповідей як інструментарію у дослідженні соціальної реальності.

Працюючи на лекції студенту варто конспектувати основні поняття, ознаки, класифікації, визначення, алгоритми, про які розповідатиме викладач. Якщо студент буде уважно слухати, фіксувати відповідний матеріал, потім прочитає цей текст, застосує його при вирішенні завдання чи підготовці до практичного заняття. Якщо після цього студент презентує свою обґрунтовану позицію (думку), критично оцінить позиції (думки) інших студентів, ставитиме питання викладачу та студентам – обсяг засвоєного ним навчального матеріалу і глибина його розуміння збільшуватиметься в рази.

Готуючись до практичного заняття студент має обов'язково опрацювати лекційний матеріал певної теми, бажано ознайомитись з додатковими ресурсами в мережі. При виникненні питань, виявленні незрозумілих положень необхідно обов'язково обговорити їх з викладачем. На семінарському занятті навіть добре підготовлений студент не повинен залишатись пасивним спостерігачем, а активно включатись у обговорення питання. Якщо ж студент не ознайомився з навчальним матеріалом, йому варто уважніше слухати виступаючих, і завдяки отриманій інформації намагатись компенсувати недоліки підготовки до заняття. Не слід відмовляти від відповіді на питання викладача. Навіть якщо студент не знає відповіді, доцільно спробувати

відповісти, висловити свою думку, виходячи з власних знань, досвіду, логіки запитання тощо. При цьому не треба боятися помилитися – одним з важливих завдань вивчення гуманітарних дисциплін є вироблення вміння логічно мислити і відповідно висловлювати власні думки. Однак, варто пам'ятати, що незнання матеріалу дисципліни є суттєвим недоліком роботи студента і буде негативно впливати на його загальний рейтинг. Відповідальне ставлення до підготовки на кожне семінарське заняття дає змогу не лише правильно засвоїти навчальний матеріал, але й зекономити зусилля при проходженні семестрового контролю.

Дистанційне навчання

Можливе синхронне дистанційне навчання з використанням платформ для відео-конференцій та освітньої платформи для дистанційного навчання в університеті.

Інклюзивне навчання

Допускається

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено старшим викладачем Василець Ольгою Іванівною.

Ухвалено кафедрою соціології (протокол № 14 від 23.06.2025)

Погоджено Методичною комісією факультету соціології і права (протокол № 4 від 24.06.2025)

ПИТАННЯ ДО МОДУЛЬНОЇ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

1. Опишіть екосистемні взаємодії як принципово новий тип стосунків між різними соціальними і економічними акторами суспільних практик.
2. Чи вбачаєте ви ресурсну проблему у тому, що культура совісті замінюється культурою сорому ?
3. Що, на вашу думку, складає кореляції між тотальністю відчуження у його сучасному форматі та загостренням проблем соціальної нерівності ?
4. Розвиток країни та власний розвиток : як впливає на практичну мотивацію особи оцінка та співставлення цих засадничих чинників ?
5. Міграція з бідних регіонів та підйом економічної спроможності у них – якими ви бачите кореляції.
6. За яких умов ресурси особистості можуть бути інкорпоровані у родинні, або (і) корпоративні стосунки у форматі солідарних взаємин?
7. Соціально-поведінковий профіль рантє – моделі культурно-психологічного впливу на сьогодення й майбуття різних рівнів акторів суспільної взаємодії.
8. Як співвідносяться ксенофобія та расизм ? Сучасні заперечення щодо вивчення культури античної доби: як суб'єктивне бачення справедливості стоїть на заваді освоєнню ресурсних можливостей планети у вимірі ноосферної відповідальності.
9. Розкрийте сенс заздрості як соціальної характеристики. Бідність, справедливість та ресурси. Р.Нозік про інтелектуалів.
10. У чому ви вбачаєте значимість структури мотивації особи та груп як ресурсу для суспільних практик?
11. Яким чином нестача ресурсів може сприяти формуванню проектного мислення у значної (вирішально спроможної, для урахування в управлінських практиках) частини населення ?
12. Як перетин пересічних нерівностей продукує складний візерунок нерівності (Collins 2000, McCall 2005).
13. До якої моделі розподілу благ прагне суспільство, для якого засадничими є питання справедливості?
14. У чому полягає сутність методу «рефлексивної рівноваги» ?
15. Як змінюється взаємовизначення економічних та соціальних відносин у суспільстві з початком формування модерних практик?
16. Ліберали – компрадори і ліберали-патріоти – що потрібно для розвитку держави, країни, особи у поточних ситуаціях та стратегічній перспективі ?
- 17.Що може скласти альтернативу консьюмеризму – актуальні характеристики й виклики інклюзивного капіталізму.
18. У чому полягають процеси стиснення економіки та необхідність осмислення нових моделей функціонування суспільних практик ?
19. У якому сенсі ви могли б описати феномен доповненої реальності як глобального ресурсу ?
20. Чи можна вважати ефективність програм (соціальних, у широкому сенсі цього слова) тотожним їх монетарному вираженню ?